

Piotr SZKUTNIK*

PEŁNOMOCNICTWO DOTYCZĄCE DYSPONOWANIA FUNDUSZAMI PROPINACYJNYMI W SZADKU (1852 R.)

Streszczenie. Dochody z propinacji stanowiły ważną pozycję w budżecie Szadku w XIX w. Zyski z produkcji i sprzedaży alkoholu należały do mieszczan posesjonatów, którzy wybierali swych przedstawicieli w celu dysponowania dochodami. Porównanie list posesjonatów zawartych w akcie nadania pełnomocnictwa z 1852 r. oraz z 1862 r. pozwoliło na ustalenie, iż tylko 1/3 tych mieszczan wystąpiła w obu wykazach. Świadczy to o dużej wymianie właścicieli nieruchomości na terenie Szadku w ciągu dekady. Większość z posesjonatów (58%) była w 1852 r. piśmienna. Rodziny które najliczniej były wówczas reprezentowane w gronie właścicieli nieruchomości na terenie Szadku to Łazuchiewiczowie i Woszczalscy.

Słowa kluczowe: Szadek, akt notarialny, XIX w., dochody miasta, alfabetyzacja

KOMENTARZ

Zagadnienie propinacji zostało szerzej omówione w poprzednim artykule nt. pełnomocnictwa dotyczącego dysponowania funduszami propinacyjnymi w Szadku¹. Niniejszy tekst omawia podobny dokument sporządzony dekadę wcześniej.

Prawo propinacji, które oznaczało monopol alkoholowy, początkowo dotyczyło warzenia piwa. Wraz z rozpowszechnieniem się produkcji i spożycia wódki w XVII–XVIII w. na ziemiach polskich obejmowało również dochody z gorzałki². Dochody z propinacji odgrywały ważną rolę w gospodarce

* Piotr Szkutnik, dr, adiunkt, Uniwersytet Łódzki, Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii, Katedra Historii Historiografii i Nauk Pomocniczych Historii, 90-219 Łódź, ul. Kamińskiego 27a, e-mail: pszkutnik@poczta.onet.pl.

¹ P. Szkutnik, *Pełnomocnictwo dotyczące dysponowania funduszami propinacyjnymi w Szadku (1862 r.)*, „Biuletyn Szadkowski” 2017, t. 17, s. 55–64, gdzie podano szerszą literaturę.

² A. Zarzycka, *Prawo propinacji w Królestwie Polskim w latach 1815–1830*, [w:] *Wielokulturowość polskiego pogranicza. Ludzie, idee, prawo. Materiały ze Zjazdu Katedr Historycznoprawnych, Augustów 15–18 września 2002 roku*, red. A. Lityński, P. Fiedorczyk, Białystok 2003, s. 431.

polskiej³. Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi produkcji alkoholu było jego wysokie spożycie w społeczeństwie⁴. W okresie staropolskim poza szlachtą jedynie miasta posiadały możliwość produkcji wódki⁵. W XIX w. w Królestwie Polskim na dochody miast pochodzące z propinacji składały się zyski z produkcji, sprzedaży i spożycia trunków⁶. Stanowiły ważną pozycję w budżetach miejskich⁷. Zyski z propinacji wydzierżawiano zwykle na okres trzech lat⁸, licząc też na przeciwdziałanie dzierżawcy nielegalnemu obrotowi alkoholami⁹. Według opinii Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu z 3 lipca 1837 r. brak prawa propinacyjnego nie pozwalał na handel trunkami i uzyskiwanie w ten sposób korzyści majątkowej, ale nie odbierał możliwości wytwarzania trunków na własną potrzebę¹⁰.

W Szadku będącym miastem rządowym¹¹, fundusz propinacyjny zwany garncowym¹² należał do właścicieli nieruchomości. Były one oddawane dzierżawcy drogą licytacji. Dzierżawcą propinacji w 1840 r. był liczący wówczas 37 lat Wilhelm Kowalski zamieszkały w domu księżym zwanym Austerią¹³.

³ W majątkach wielkich właściciele ziemskich od połowy XVIII w. stanowiły co najmniej połowę uzyskiwanych dochodów. Zob.: E. Kaczyńska, *IV. Mieszczaństwo*, [w:] *Przemiany społeczne w Królestwie Polskim 1815–1864*, red. W. Kula, J. Leskiewiczowa, Wrocław 1979, s. 85. W niektórych majątkach dochody z propinacji przekraczały nawet 60% ogółu dochodów z dóbr ziemskich. Zob.: K. Ślusarek, *Czy dochody z propinacji, czyli produkcji wódki i piwa, uratowały galicyjskich ziemian przed bankructwem?*, [w:] *Polska i Polacy w XIX–XX wieku. Studia ofiarowane Profesorowi Mariuszowi Kulczykowskiemu w 70. rocznicę Jego urodzin*, red. K. Ślusarek, Kraków 2002, s. 287.

⁴ Istniało powszechne przekonanie o leczniczych właściwościach wódki. Zob.: Z. Kuchowicz, *Warunki zdrowotne wsi i miasteczek województw łęczyckiego i sieradzkiego w XVIII wieku*, Łódź 1961, s. 42. Z. Kuchowicz, *Spożycie alkoholu i zagadnienie jego wartości w XVIII w.*, [w:] *Pożywienie w dawnej Polsce*, red. A. Gieysztor, Warszawa 1967, s. 148–149.

⁵ J. Burszta, *Społeczeństwo i karczma. Propinacja, karczma i sprawa alkoholizmu w społeczeństwie polskim XIX wieku*, Warszawa 1951, s. 17.

⁶ Dochody propinacyjne wpływały np. do kasy miejskiej Kutna w XIX w. Zob.: J. Kita, *Kutno w okresie zaborów (1793–1918)*, [w:] *Kutno poprzez wieki*, t. I. *Do 1939 roku*, red. J. Szymczak, Kutno 2011, s. 298.

⁷ Dochody te stanowiły podstawowe źródło utrzymania również właścicieli miast. Właściciel Zduńskiej Woli po utracie prawa propinacji w 1864 r. podpadł w kłopoty finansowe, które doprowadziły do licytacji jego dóbr. Zob.: J. Śmiałowski, *Zduńska Wola. Monografia miasta do 1914 r.*, Łódź 1974, s. 193.

⁸ D. Złotkowski, *Spór o dochody z propinacji w Starej Częstochowie w ostatnich latach Księstwa Warszawskiego*, „*Studia Historyczne*” 1998, R. 41, z. 4, s. 523.

⁹ Nielegalnym handlem trunkami trudnili się Żydzi. Zob. np.: W. Puś, *Lata zaborów (1795–1918)*, [w:] *Łask. Dzieje miasta*, red. J. Śmiałowski, Łask 1998, s. 164.

¹⁰ Archiwum Główne Akt Dawnych, Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych, sygn. 6706, s. 3–4.

¹¹ W miastach prywatnych prawo propinacji było czasem przedmiotem sporu między właścicielem i mieszczanami. Zob.: M. Iwańska, *Głowno w latach zaborów (1793–1918)*, [w:] *Głowno. Dzieje miasta*, red. M. Nartowicz-Kot, Łódź 2010, s. 137–140.

¹² W Tuszynie dochody te określano mianem zyskowego i ich dzierżawa rocznie przynosiła kasie miejskiej 363 ruble i 24 kopiejki dochodu w 1846 r. Zob.: Archiwum Państwowe w Łodzi (dalej: APŁ), Akta miasta Tuszyna, sygn. 151, k. 87v.

¹³ Karczma.

Jego żona Bogumiła z Kwaśniewskich w wieku 28 lat 9 czerwca 1840 r. urodziła na Bobowni Księżej córkę Antoninę. Świadcami wymienionymi w akcie byli obywatel Szadku Wojciech Lipiński liczący 40 lat i szwajcar kościelny Jakub Jaworski liczący 41 lat, obaj zamieszkali w Szadku. Chrzestnymi dziecka zostali Feliks Woszczalski i Florentyna Olszewska¹⁴.

Wspomniani Wojciech Lipiński jak i Feliks Woszczalski, byli właścicielami nieruchomości w Szadku, którzy wraz z kilkudziesięcioma posesorami 12 lat później 29 lutego 1852 r. wybrali pełnomocników funduszu propinacyjnego w Szadku¹⁵. Przedstawiciele ci wraz z magistratem mieli dysponować dochodami z trunków na potrzeby miasta w tym opłacania podatków. Spośród uprawnionych wówczas do wyboru 69¹⁶ mieszczan-właścicieli (w 1862 r. było ich 68), większość, tj. 40, była piśmienna (10 lat później było ich 50 czyli o 10 więcej). Piśmienni stanowili zatem 58% wymienionych właścicieli posesji. Poza polskimi nazwiskami pojawia się kilka (4) niemiecko brzmiących, być może ewangelików.

Spośród wymienionych w 1852 r. właścicieli posesji tylko 23 (na 69) znalazło się również wśród decydujących o wyborze pełnomocników 10 lat później w 1862 r. W ciągu dekady, aż 2/3 właścicieli uległo zatem wymianie¹⁷.

Spośród właścicieli nieruchomości w 1852 r. siedem rodzin (Lipsy, Lipińscy, Niedźwieccy, Osękowscy, Rudeccy, Uznańscy, Wrońscy) posiadało po dwóch przedstawicieli w tym gronie, trzech posiadali Łazuchiewiczowie oraz aż czterech Woszczalscy.

Podobnie w 1862 r. było siedem rodzin (Garczyńscy, Kraiewscy, Kraszewscy, Lipsy, Sadowscy, Wrońscy, Wróblewscy), których reprezentowały w gronie właścicieli po dwie osoby. Trzy rodziny (Kobusiewiczowie, Łazuchiewiczowie, Woszczalscy) reprezentowało po trzech przedstawicieli oraz jedna (Adamkiewiczowie) przez czterech. Najliczniejszą reprezentację w gronie właścicieli i posiadaczy praw propinacyjnych utrzymali w analizowanej dekadzie Łazuchiewiczowie i Woszczalscy.

¹⁴ APL, Urząd Stanu Cywilnego Szadek, sygn. 77, Akta urodzonych, nr 137 z 1840 r.

¹⁵ APL oddział w Sieradzu, Akta notariusza C. Stokowskiego w Szadku, sygn. 6, nr 71, k. 130–131.

¹⁶ W wykazie zapewne w wyniku pomyłki widnieją dwie pozycje z numerem 47.

¹⁷ Wykaz właścicieli nieruchomości w Szadku, którzy występują na numerowanych listach posesorów w 1852 (pierwszy numer) i w 1862 r. (drugi numer): 1/23 Jakub Klarzyński, 4/17 Marcin Wroński, 7/28 Feliks Woszczalski, 9/11 Stanisław Sarnikowski, 11/3 Jan Lipski, 16/44 Leon Lipiński, 29/43 Marcin Zalewski, 30/38 Jan Osękowski, 33/33 Karol Paykr, 36/1 Teofil Szwepecki, 40/48 Marcin Szymanowicz, 42/15 Paweł Sadowski, 43/49 Marcin Sowiński, 46/54 Jakub Czekański, 53/2 Kacper Garczyński, 54/7 Tomasz Uznański, 56/18 Walerian Zegarowski, 57/9 Ludwik Cypryński, 63/19 Kazimierz Kurowski, 64/47 Antoni Nawrocki, 65/20 Michał Uznański, 66/63 Michał Wiśniewski, 67/50 Antoni Kluszczyński. Spośród ww. tylko Karol Paykr posiadał tą samą pozycję w obu wykazach, co było zapewne dziełem przypadku.

W wykazie z 1852 r. widnieje 25 nazwisk¹⁸, których w wykazie z 1862 r. już nie podano, ale w to miejsce pojawiło się tam wówczas 21 nowych¹⁹. Świadczy to o sporym obrocie nieruchomości w mieście i częstych zmianach właścicieli w wyniku kontraktów lub dziedziczenia.

NOTA EDYTORSKA

Modernizacji pisowni dokonano zgodnie ze wskazówkami instrukcji wydawniczej²⁰. Niektóre zdania podzielono, wprowadzono kropki w miejsce myślników oraz przecinki. W nawiasie kwadratowym [s] skróconym *sic* oznaczono zbędne lub błędnie zapisane wyrazy. W nawias kwadratowy ujęto odczyt niepewny oraz zaznaczono początek danej strony w akcie. Zgodnie z obecnymi regułami zastosowano duże litery. Liczbami zastąpiono liczebniki. Wprowadzono akapity.

Litery i, j, y oddano zgodnie ze współczesnymi zasadami: Andrzej – Andrzej, Błażej – Błażej, Felicyan – Felicjan, Lucyan – Lucjan, Maciej – Maciej, następujące – następującej, posiadaiącemi – posiadającymi, podpisuią – podpisującą, propinacyinego – propinacyjnego, przyiać – przyjąć, reyentem – rejentem, stawiający – stawiający, tuteyszego – tutejszego, Waleryan – Walerian, warszawskiey – warszawskiej, Woyciech – Wojciech, wybieraią – wybierającą, zeznaiący – zeznający, zmierzaiących – zamierzających. Podobnie literę x: Alexandra – Aleksandra, Felix – Feliks, Maxmilianem – Maksymilianem. Wyraz przedemną zapisano oddzielnie. Podwojone litery zastąpiono pojedynczymi: interessie – interesie, kancelaryi – kancelarii. Pozostawiono oryginalne brzmienie wyrazów: Krysztof, posiadającymi, powyż, zamieszkałemi.

PEŁNOMOCNICWO MIESZCZAN SZADKOWSKICH Z 1852 ROKU DOTYCZĄCE DYSPONOWANIA FUNDUSZAMI PROPINACYJNYMI

29 II 1852

Or.: Archiwum Państwowe w Łodzi oddział w Sieradzu, *Akta notariusza C. Stokowskiego w Szadku*, sygn. 6, nr 71, k. 130–131.

¹⁸ Berlikowski, Borkowski, Czarnecki, Dobersztejn, Gamalski, Gruszka, Karsznicki, Korzenny, Kruszewski, Mükke, Nadolski, Nagalski, Niedzwiecki, Nowicki, Olszewski, Orłowski, Popławski, Rozmarynowski, Rudecki, Seplewicz, Skaliński, Sznur, Uziembło, Wiczerkiewicz, Żelisławski.

¹⁹ Adamkiewicz, Adamowicz, Dąbrowski, Działarski, Gibetner, Jankowski, Kamiński, Kibusiewicz, Kraiewski, Kraszewski, Krauze, Kulamowicz, Kupciński, Maliszewski, Rudnicki, Stamirowski, Szeplewicz, Śmiałowski, Trynkaus, Tyll, Zabłocki.

²⁰ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. Lep-szy, Zakład im. Ossolińskich, Wrocław 1953; J. Tandecki, K. Kopiński, *Edytorstwo źródeł historycznych*, Instytut Historii PAN, Warszawa 2014, s. 173–178. Odpowiednich odsyłaczy przypisów tekstowych i rzeczowych nie zastosowano z powodów technicznych.

[k. 130] *Działo się w mieście okręgowym Szadku w powiecie sieradzkim, guberni warszawskiej w kancelarii rejenta dnia 17/29 lutego roku 1852*²¹.

Przedemną Celestynem Stokowskim rejentem kancelarii okręgu szadkowskiego w mieście okręgowym Szadku w powiecie sieradzkim guberni warszawskiej zamieszkałym w obecności świadków w końcu aktu tego wymienionych stawili się osobiście:

1. Jakub Klarzyński²², 2. Fabian Uziembło, 3. Lucjan Borkowski²³, 4. Marcin Wroński, 5. Mikołaj Seplewicz, 6. Jakub Korzenny, 7. Feliks Woszczalski²⁴, 8. Jan Nowicki, 9. Stanisław Sarnikowski, 10. Tomasz Żelislawski, 11. Jan Lipski, 12. Józef Kruszewski, 13. Wojciech Nagalski, 14. Bogumił Orłowski, 15. Krzysztof Dobersztein, 16. Leon Lipiński, 17. Wojciech Lipiński, 18. Felicjan Gruszka, 19. Paweł Skaliński, 20. Paweł Łazuchowicz, 21. Jan Gamalski, 22. Wróblewski Tomasz, 23. Paweł Łazuchiewicz drugi, 24. Wawrzyniec Woszczalski, 25. Błażej Berlikowski, 26. Kacper Wroński, 27. Leon Wieczerkiewicz, 28. Mikołaj Rozmarynowski, 29. Marcin Zalewski, 30. Jan Osekowski, 31. Marcin Budziński, 32. Kacper Popławski, 33. Karol Paykr, 34. Karol Mücke, 35. Jan Czarnecki, 36. Teofil Szwepecki, 37. Stanisław Woszczalski, 38. Paweł Niedzwiecki, 39. Ignacy Niedzwiecki, 40. Marcin Szymanowicz, 41. Wawrzyniec Olszewski, 42. Paweł Sadowski, 43. Marcin Sowiński, 44. Józef Rudecki, 45. Felicjan Lipski, 46. Jakub Czekalski, 47. Felicjan Woszczalski, 47. Andrzej Łazuchiewicz, 48. Tomasz Nadolski, 49. Marcin Sznur, 50. Stanisław Karsznicki, 51. Nikodem Woszczalski, 52. Dominik Kozłowski²⁵, 53. Kacper Garczyński, 54. Tomasz Uznański, 55. Maciej Osekowski, 56. Walerian Zegarowski, 57. Ludwik Cypriński, 58. Jan Woldanowski, 59. Kacper Rudecki, 60. Maci[e]j Rudecki, 61. Stanisław Uznański, 62. Jan Pakowski Młody, 63. Kazimierz Kurowski, 64. Antoni Nawrocki, 65. Michał Uznański, 66. Michał Wiśniewski, 67. Antoni Kluszczyński, 68. Ferdynand Hayman²⁶.

Wszyscy stawający jako obywatele miasta tutejszego Szadku współwłaściciele, w mieście Szadku w powiecie sieradzkim guberni warszawskiej [...] zamieszkali i zamieszkanie prawne do wykonania aktu tego dla siebie przybierający, mnie rejentowi z osób swych znani, czynić urzędownie [k. 130v] prawomocni²⁷, jawnie, dobrowolnie

²¹ W lewym górnym rogu aktu adnotacja: „Pierwszy i drugi wyciąg na stęplach po kopiejek siedm i pół szacunkowych wydane plenipotentom na ręce Jakuba Klarzyńskiego dnia /1/ 13 marca roku 1852. Stokowski”. Po środku stempel opłaty skarbowej wartości 7 i pół kopiejki.

²² Zob.: P. Szkutnik, *Legaty na rzecz bractw kościelnych w Szadku w latach 50-tych XIX w.*, „Biuletyn Szadkowski” 2016, t. 16, s. 67.

²³ Zob.: P. Szkutnik, *Julian Godziński (1840–1913) życiorys wójta Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2003, t. 3, s. 44.

²⁴ Zob.: P. Szkutnik, *Legaty...*, s. 70.

²⁵ Zob.: P. Szkutnik, *Legaty...*, 2016, s. 67, 70, 73; B. Czyżewski, *Nagrobki przy kościele Wniebowzięcia NMP i św. Jakuba Apostoła w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2016, t. 16, s. 52.

²⁶ Nazwiska numerowane od pozycji 55 do pozycji 68 dopisano na marginesie aktu. Poniżej zamieszczono inicjały: P.N. J.N. J.B. L.B. J.G. M S T. Sz. T. [Zi]. [Jejn]. Krzy. T U M.S. J.S. Stokowski.

²⁷ Wyraz przeniesiony z poprzedniej strony, gdzie częściowo zastał zapisany jako „prawo”.

zoznali i niniejszym zeznają akt pełnomocnictwa szczególnego w osnowie następującej. Iż będąc właścicielami funduszu propinacyjnego w mieście Szadku istniejącego, czyli garcowego przeto do dysponowania tym funduszem wraz z magistratem na potrzeby miasta, opłacanie podatków i innych wydatków, do robienia obrachunków z czasu zeszłego i w czasie przyszłym, zgola do zarządzania tym funduszem jedynie na korzyść miasta stosownie do rozporządzenia władzy wyższej wybierają oraz do wszelkich działań ku dobru miasta zmierzających wybierają [s] za szczególnych pełnomocników Fabiana Uziembło pisarza sądu pokoju i współwłaściciela, Aleksandra Zalewskiego obrońcę sądu tutejszego i współwłaściciela, Konstantego Szyligowskiego doktora, Macieja [U]dmińskiego i Jakuba Klarzyńskiego obywateli w mieście tutejszym Szadku zamieszkałych. Dając im zupełną moc w imieniu swoim czyli miasta działaniu w powyż opisanym interesie wraz z magistratem, a co ciż wybrani powyż pełnomocnicy w interesie tym zdziałają i postanowią tu zeznający za ważne, siebie obowiązujące tak jakby to sami uczynili przyjąć i wykonać obowiązując się. Mocą tego dobrowolnego zeznania, które stawający po odczytaniu, zrozumieniu i przyjęciu wraz z świadkami prawne przymioty posiadającymi w mieście Szadku okręgu szadkowskim zamieszkałymi Maksymilianem Biernackim obrońcą sądowym i Antonim Serafinowiczem aplikantem sądowym ze mną rejentem podpisują.

Fabian Uziembło, Marcieni [s] Wroński, Jan Bakowski [s], Feician [s] Lipski, Józef Kraszewski, Felix Woszczalski [s], Jan Słowicki, Kristolf [s] Doberstein, Marcin Szymanowicz, Mikołaj Seplewicz, Marcin Sowinski, Jan Gamalski, Tomasz Zelislawski, Lucian Borkowski (fot. 1), [k. 131] Karol Miücke, Paweł Sadowski, Wawrzyniec Olszewski, Józef Rudecki, Jakub Korzenny, Woyciech Nogalski, Paweł Niedzwiecki, Ignacy Niedzwiecki, Felicjan Woszczalski, Wawrzyniec Rudecki, Paweł Łazuchiewicz, Stanisław Woszczalski, Paweł Łazuchiewicz, Jan Czarnecki, Teofil Szwepski, Tomasz Uznanski, Nikodem Woszczalski, Waleryan Zegarowski, Maci Osekowski, Leon Lipiński, Jan Pakowski, Dominik Kozłowski, Antoni Nawrocki, Michał Wisniewski, Ferdynand Heymann, Jan Kobusiewicz, Jan Śmiałowski (fot. 2).

Fot. 1. Podpisy pod aktem pełnomocnictwa

Źródło: APL oddział w Sieradzu, Akta notariusza C. Stokowskiego w Szadku, sygn. 6, nr 71, k. 130v.

Karl Mücke Paweł Sierawski
 Wawrzyniec Chreński
 Józef Rudański
 Jakób Chreński Wojciech Wojakowski
 Paweł Niedzwiecki Ignacy Niedzwiecki
 Feliks Wornatki
 Wawrzyniec Rudnicki Paweł Sawulchiewicz
 Stanisław Woszczołski Paweł Samulchiewicz
 Jan Czarniecki
 Stefan Stawepski Tomasz
 Wornatki
 Nikodem Wasadłki Władysław Zygowski
 Maciej Osękowski Leon Ligasiński
 Jan Sankiewicz Józef Kiełowski
 Antoni Wornatki Michał Wornowski
 Jerzy Broniowski Jan Sobolewski
 Jan Smietowski

Fot. 2. Podpisy pod aktem pelnomocnictwa (c.d.)

Źródło: APL oddział w Sieradzu, Akta notariusza C. Stokowskiego w Szadku, sygn. 6, nr 71, k. 131.

Reszta komparentów oświadczyła, że pisać nie umie i stempel szacunkowy do aktu tego za kopiejek trzydzieści składają.

Maksymilian Biernacki świadek, Antoni Serafinowicz świadek, Celestyn Stokowski rejent.

Bibliografia

- Archiwum Główne Akt Dawnych, Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych, sygn. 6706.
 Archiwum Państwowe w Łodzi, Akta miasta Tuszyna, sygn. 151, k. 87v.
 Archiwum Państwowe w Łodzi oddział w Sieradzu, Akta notariusza C. Stokowskiego w Szadku, sygn. 6.
 Archiwum Państwowe w Łodzi, Urząd Stanu Cywilnego Szadek, sygn. 77.
 Burszta J., *Spółeczeństwo i karczma. Propinacja, karczma i sprawa alkoholizmu w społeczeństwie polskim XIX wieku*, Warszawa 1951.
 Czyżewski B., *Nagrobki przy kościele Wniebowzięcia NMP i św. Jakuba Apostoła w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2016, t. 16.

- Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. Lepszy, Zakład im. Ossolińskich, Wrocław 1953.
- Iwańska M., *Głowno w latach zaborów (1793-1918)*, [w:] *Głowno. Dzieje miasta*, red. M. Nartowicz-Kot, Łódź 2010.
- Kaczyńska E., *IV. Mieszczaństwo*, [w:] *Przemiany społeczne w Królestwie Polskim 1815–1864*, red. W. Kula i J. Leskiewiczowa, Wrocław 1979.
- Kita J., *Kutno w okresie zaborów (1793–1918)*, [w:] *Kutno poprzez wieki*, t. I. *Do 1939 roku*, red. J. Szymczak, Kutno 2011.
- Kuchowicz Z., *Spożycie alkoholu i zagadnienie jego wartości w XVIII w.*, [w:] *Pożywanie w dawnej Polsce*, red. A. Gieysztor, Warszawa 1967.
- Kuchowicz Z., *Warunki zdrowotne wsi i miasteczek województw łęczyckiego i sieradzkiego w XVIII wieku*, Łódź 1961.
- Puś W., *Lata zaborów (1795–1918)*, [w:] *Łask. Dzieje miasta*, red. J. Śmiałowski, Łask 1998.
- Szkutnik P., *Julian Godziński (1840–1913) życiorys wójta Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2003, t. 3.
- Szkutnik P., *Legaty na rzecz bractw kościelnych w Szadku w latach 50-tych XIX w.*, „Biuletyn Szadkowski” 2016, t. 16.
- Szkutnik P., *Pełnomocnictwo dotyczące dysponowania funduszami propinacyjnymi w Szadku (1862 r.)*, „Biuletyn Szadkowski” 2017, t. 17.
- Ślusarek K., *Czy dochody z propinacji, czyli produkcji wódki i piwa, uratowały galicyjskich ziemian przed bankructwem?*, [w:] *Polska i Polacy w XIX–XX wieku. Studia ofiarowane Profesorowi Mariuszowi Kulczykowskiemu w 70. rocznicę Jego urodzin*, red. K. Ślusarek, Kraków 2002.
- Śmiałowski J., *Zduńska Wola. Monografia miasta do 1914 r.*, Łódź 1974.
- Tandecki J., Kopiński K., *Edytorstwo źródeł historycznych*, Instytut Historii PAN, Warszawa 2014.
- Zarzycka A., *Prawo propinacji w Królestwie Polskim w latach 1815–1830*, [w:] *Wielokulturowość polskiego pogranicza. Ludzie, idee, prawo. Materiały ze Zjazdu Katedr Historycznoprawnych, Augustów 15–18 września 2002 roku*, red. A. Lityński i P. Fiedorczyk, Białystok 2003.
- Złotkowski D., *Spór o dochody z propinacji w Starej Częstochowie w ostatnich latach Księstwa Warszawskiego*, „Studia Historyczne”, R. 41, 1998, z. 4.

[Artykuł wpłynął: kwiecień 2018; akceptacja: sierpień 2018]

LETTERS OF ATTORNEY CONCERNING REVENUES FROM TAPROOM PRIVILEGE IN SZADEK (1852)

Summary

Revenues from taproom constituted a major item in the budget of Szadek in XIX century. Profit from producing and selling liquor belonged to real estate owners, who chose their proxies to administer the income. Comparison of lists of estate owners contained in letters of attorney from 1852 and 1862 made it possible to establish that only 1/3 of those burghers appeared in both lists. This indicates that during a decade there was considerable exchange of property owners in Szadek. The majority of them (58%) were literate. The families which whose members were most numerous in the group of estate owners in Szadek are Łazuchiewicz and Woszczalski.

Keywords: Szadek, notarial deed, XIX century, city revenues, literacy